

**O'SMIR YOSHDAGI BOLALAR RUHIYATIGA SALBIY
TA'SIR ETUVCHI OMILLAR HAMDA ZARARLI ODATLARGA
TOBELIKNI BARTARAF ETISHNING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK
VAZIFALARI**

Isoqov Dilshod Abduraxmon o'g'li

Jizzax ixtisoslashtirilgan san'at maktabi psixologi

Annotatsiya: Hozirda yoshlar orasida giyohvandlikka uchrash holatlari va unga qarshi qilanayotga chora-tadbirlarga qaramasdan ko'plab uchramoqda. Giyohvandlik o'zi nima, uni iste'mol qilib yoshlar nima topadi, nega asosan yoshlar bu kabi deviant xulq-atvor ko'rinihiga moyil bo'lishadi? Giyohvandlik, narkomaniya, bangilik — narkotik moddalarga o'rganib qolish, ruju qilish, aniqrog'i tabiiy yoki sintetik zaharli moddalar (ayrim dori moddalari)ni vaqtincha yoki surunkasiga iste'mol qilish natijasida kelib chiqadigan kasallik holati.

Kalit so'zlar: Giyohvandlik, jinoyatchilik, yoshlar, deviant, xulq-atvor, diagnostika, toksik modda, sotsiologik tadqiqot, afyun, morfin, ruhiy holat, tushkunlik, psixik jarayonlar

KIRISH

Giyohvandlik organizm somatik va ruhiy holatining chuqur o'zgarishiga sabab bo'ladi va giyohvandni tanazzulga olib boradi. Natijada bu moddani iste'mol qilgan sari yoshlar bora bora mukkasidan ketadi. Giyohvandlik bu ijtimoiy ildizlarga ega bo'lgan kasallikdir va har qanday deviant xatti-harakatlar ijtimoiy va shaxsiy rejani buzilishining natijasidir. Giyohvandlik – bu giyohvand moddalarni iste'mol qilish bilan bog'liq sabablar va oqibatlar majmuasining umumiy nomi. Giyohvand moddalarni qabul qilish bilan tibbiyotda og'riq qoldiruvchi moddalar o'rtasida farq mavjud, bunda Sog'liqni saqlash sohasida, bizda giyohvandlik bilan og'riq qoldiruvchi deb ataladigan dorilar mavjud, ularning asosiy maqsadi bemorda kuchli og'riqlarni engillashtirishdir. Morfin, kodein yoki gidromorfon bu dorilarning ayrimlari bo'lib, ularning barchasi, shu qatorda, ketma-ket to'rt oy davomida qabul

qilinmaslik tavsiya etiladi. Giyohvand moddalarga asab tizimining maxsus holatini keltirib chiqaradigan moddalar kiradi – giyohvand moddalar bilan zaharlanish. Ular orasida eng mashhurlari: afyun, morfin, gashish, og'riq qoldiruvchi dorilar. Giyohvandlik – bu asrning kasalligi. O'n yil oldin, bo'sh kasal yoshlarning ozgina qismi ushbu kasallikdan aziyat chekdi. Bugungi kunda band va kamtarin o'spirinlar giyohvandlikka qarshi emaslar.

Jamiyat rivojlanishining zamonaviy bosqichining o'ziga xos shartlari, yoshlarning katta qismini ijtimoiy yo'qotish giyohvand moddalarni iste'mol qilish dinamikasining o'sishiga olib keladi. Turli sabablarga ko'ra giyohvandlikka qarshi kurash chora-tadbirlarining mavjud tizimi barqaror emas va ishlarning haqiqiy holatiga mos kelmaydi. Vaziyatning asosiy xususiyati shundaki, giyohvandlik muammosi yosh avlod orasida tobora keng tarqalmoqda. Umumiy qabul qilingan ijtimoiy me'yorlardan chetga chiqish deviant xatti-harakatlar deb ta'riflanadi. Giyohvandlik ham deviant xatti-harakatning turi. Ushbu hodisaning ko'plab misollari mavjud. Giyohvandlar va alkogolizm nafaqat ba'zi moddalardan foydalanishga bog'liqligi sababli deviant sifatida tan olinadi. Mast holatda ular boshqalarga haqiqiy jismoniy tahdid solishi mumkin. Shu bilan birga, turli sohalar mutaxassislari deviant xulq-atvorni o'zlariga xos tarzda belgilaydilar: Sotsiologiya nuqtai nazaridan shuni aytishimiz mumkinki, bu yoshlarning jamiyatda omon qolishiga real xavf tug'diradigan hodisa. Bunday holda, biz deviantning o'zi va uning muhiti haqida gapiramiz. Bundan tashqari, axborotni assimilyatsiya qilish, umume'tirof etilgan qadriyatlarni ko'paytirish, shuningdek o'zo'zini rivojlantirish va o'zini anglash jarayonlarining buzilishi mavjud.

- Tibbiyot nuqtai nazaridan, yoshlararo o'zaro ta'sirlarning buzilishi va xatti-harakatlarning og'ishi turli xil og'irlikdagi neyropsikik patologiyalar mavjudligidan kelib chiqadi.
- Psixologiya nuqtai nazaridan deviant xatti-harakatlar ziddiyatli vaziyatlarni hal qilishning antisotsial usuli hisoblanadi. Shu bilan birga, o'zlarining va jamoat farovonligiga zarar yetkazish istagi mavjud bo'ladi.

Giyohvandlik iste'mol qilishining bosh sababi Psixologik qaramlik mavjud,

yoshlar o'zini bu narsadan qutuli keta olmayaman deb o'ylaydi. Bu boshqalarning fikriga, shuningdek, boshqa odamga og'riqli e'tiborga qarab o'zini namoyon qiladi. Bu yerda juda ko'p hayotiylikni talab qiladigan talab qilinmaydigan sevgi mavjud. Bunday odam o'zini ham yo'q qiladi: cheksiz tajribalar sog'liq va kuch qo'shmaydi.

Ko'pincha yashash, maqsadlar qo'yish va ularga erishishga intilish istagi yo'qoladi. Deviant xatti-harakatlarning diagnostikasi patologik belgilarni o'z vaqtida aniqlash va ularning rivojlanishining oldini olishni o'z ichiga oladi. Deviant xulqning namoyon bo'lishi har doim, barcha holatlarda, istisnosiz, tuzatilishi kerak. Giyohvandlik - bu odamni ertami-kechmi butunlay yo'q qilishga olib keladigan buzuvchi xatti-harakatlarning bir turi

Giyohvandlikning shakllanishining yana bir sababi bor. Agar bolalik davrida bolani doimiy ravishda biron narsa uchun ayblashsa, u holda o'zini o'zi tushkunlikka tushish kutish ko'p vaqt talab qilmaydi. Bu o'z-o'zidan shubhalanishga, tanqidga nisbatan sezgirlikning oshishiga, hissiy va aqliy beqarorlikka olib keladi. Doimiy tanqid oxir-oqibatda har qanday shakldagi va deviant xulq-atvor turiga olib kelishi mumkin. Deviant xatti-harakatlarning barcha turlari, ifoda shaklidan qat'iy nazar, yaxshilanish va hayotning har qanday sohasida: shaxsiy hayotda, kasbda, ijodda o'zini namoyon qilish uchun barcha urinishlarni bekor qiladi. Shunchaki bir odam ma'lum bir vaqtda o'ziga va uning qobiliyatlariga ishonishni to'xtatadi. U o'z holatining sabablarini tushunmaydi, lekin tashqaridagi salbiy namoyonlarning tasdig'ini qidiradi. Deviant xatti-harakatlarning diagnostikasi mutaxassislar tomonidan olib borilishi kerak bo'lgan juda murakkab va ko'p vaqt talab qiladigan jarayondir. Ularning orzularini buzmaslik, o'zlariga va o'zlarining istiqbollarga bo'lgan ishonchni buzmaslik uchun siz bolalar va o'smirlar bilan juda ehtiyot bo'lishingiz kerak.

Giyohvandlikning avj olishining yana bir sababi yoshlar hayotida haddan tashqari salbiy vayron qiluvchi omillar mavjudligi. Deviant xatti-harakatlar, shubhasiz, biron bir sababga ko'ra o'z-o'zidan paydo bo'lmaydi. Zaharli moddalar bizning ongimizga salbiy ta'sir qiladi, degan fikrga qo'shilamiz. Giyohvand moddalarni iste'mol qiladigan kishi ertami-kechmi yomonlasha boshlaydi.

Giyohvand o'zini tuta olmaydi, odamlarda yaxshilikni ko'rish qobiliyatini yo'qotadi, o'ziga bo'lgan ishonchni yo'qotadi, boshqalarga qaratilgan tajovuzkorlikni namoyon qiladi. Hatto maxsus ma'lumotga ega bo'lmagan odam ham bunday buzuvchi xatti-harakatlarga tashxis qo'yishi mumkin. Zaiflashtiradigan odam yorqin teskari taassurot qoldiradi. Atrofdagi odamlar, qoida tariqasida, salbiy mavzulardan qo'rqib va shunchaki hayotlari haqida tashvishlanib, bunday mavzular bilan uchrashishdan qochishadi. Ba'zida odamning nomaqbul xatti-harakatlarining sababini aniqlash uchun unga qarash kifoya.

O'smirlarning giyohvand moddalarga qo'shilishining keng tarqalgan sabablari quyidagilar:

- Qo'shimcha vaqt ishlab chiqarish ishlariga jalb qilinmaydi;
- Oilada bolalarning qilayotgan ishlari ustidan nazoratning yo'qligi;
- Oiladagi nizo muhiti va shu asosda yuzaga kelgan bolalarning xavotirlari va keskinliklari;
- Ota-onalar, boshqa oila a'zolari tomonidan giyohvand moddalarni iste'mol qilish;
- Uyda giyohvand moddalarni saqlash;
- Giyohvandlik irsiyatda bo'lishi.

Ko'pgina o'spirinlarni giyohvand moddalar bilan birinchi tanishtirish 15 yoshdan oldin sodir bo'ladi. Giyohvandlik yil sayin yoshlanib bormoqda, deb taxmin qilish mumkin, bu o'smirlik davriga kirib boradigan o'smirlarning tezlashishi va tezlashishi bilan bog'liq

XULOSA

Zamonaviy jamiyatning asosiy ijtimoiy muammolaridan biri yoshlar muhitida narkogizm va giyohvandlikning tarqalishi va bolalar va o'smirlarning giyohvand moddalarni iste'mol qilish ko'lami hisoblanadi. Statistika ko'ra, 20% rus giyohvandlari orasida-maktab o'quvchilari, 60% - 16 dan 30 yoshgacha bo'lgan yoshlar. Giyohvandlar sonining ko'payishi bilan bir vaqtda aholi sog'lig'ining pasayishi kuzatiladi, bu demografik holatga ta'sir qiladi. Aholining faqat 23,7% deyarli sog'lom shaxslar guruhiga tegishli. Sphdechno-qon tomir kasalliklari

mehnatga layoqatli ruslar o'limining 80% ga sabab bo'ladi. Ijtimoiy tadqiqotlar natijalarini tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, yoshlarning qariyb beshdan bir qismi giyohvandlik xavfidan xabardor emas. Xulosa qilib ayatdigan bo'lsak, giyohvandlikka qarshi kurashda ijtimoiy, iqtisodiy, madaniy xususiyatlar, shu jumladan alkogolizmni yo'q qilish uchun ishlatiladigan tadbirlar yordam berishi mumkin. Ammo, giyohvandlik rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlarini inobatga olgan holda, deviant xulqatvorning ushbu shakliga qarshi kurashda maxsus choralar ko'rilishi kerak - tibbiy, huquqiy va boshqalar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Психолого-педагогические и социальные аспекты формирования и профилактики наркотической зависимости у детей и подростков тема диссертации и автореферата по ВАК РФ 19.00.07, кандидат психологических наук Вислова, Аминат Даняловна
2. Первичная профилактика наркомании в молодежной среде на основе формирования физической культуры личности тема диссертации и автореферата по ВАК РФ 13.00.04, кандидат педагогических наук Антипов, Вячеслав Александрович.
3. PULATOV SH.N. XIX asr oxiri - XX asr boshlarida Hindistondagi ijtimoiysiyosiy vaziyat. Academic Research In Educational Sciences. Volume 1. 2020 468-474 P.
4. Po'latov, Sh.N., Rabindranat Tagorning Hindiston ilm-ma'rifatga qo'shgan xissasi.// "SCIENCE AND EDUCATION" Scientific journal Volume 1, Special issue 2020 136-144 P. 5. Po'latov, Sh.N., Hindistonda pedagogik ta'limning rivojlanish bosqichlari. // "SCIENCE AND EDUCATION" Scientific journal Volume 1, Special issue 2020 21-27 P.